

מרכז ידע אזורי גליל מזרחי
REGIONAL KNOWLEDGE CENTER
EAST GALILEE

ממצאי סקר תושבי הגליל המזרחי: תובנות ליום שאחרי

ממצאים עיקריים, פברואר 2024

18 רשויות אזור אחד

12 מועצות מקומיות
4 מועצות אזוריות
2 עריות

114 יישובים

2,000 קמ"ר

180,000 תושבים

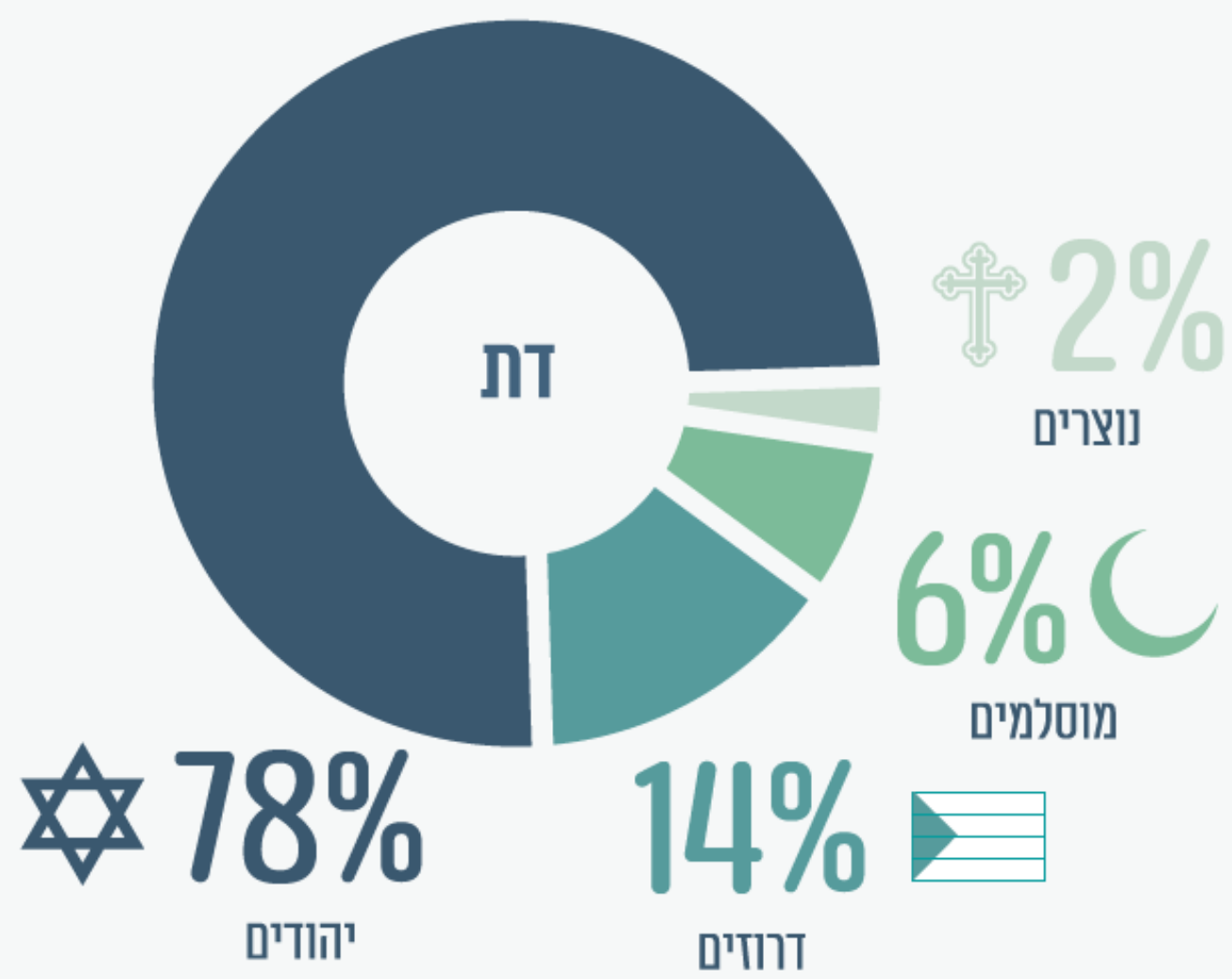
50,000 תלמידים

4 מכללות

3 אזורי תעשייה משותפים

3 ועדות מרחביות

6 ועדות מקומיות

**בעקבות המלחמה שפרצה בישראל ב-7.10.23 תושבי
הגליל המזרחי חווים תקופה מורכבת, המציבה
אתגרים בתחומים רבים.**

**בכדי לסייע במתן מענים מותאמים לתושבים, לעסקים
ולרשויות המקומיות באזור, מרכז הידע האזורי של
המכללה האקדמית תל חי ואשכול גליל מזרחי יצאו
במהלך משותף לאבחון מצב תושבי 18 הרשויות
באשכול.**

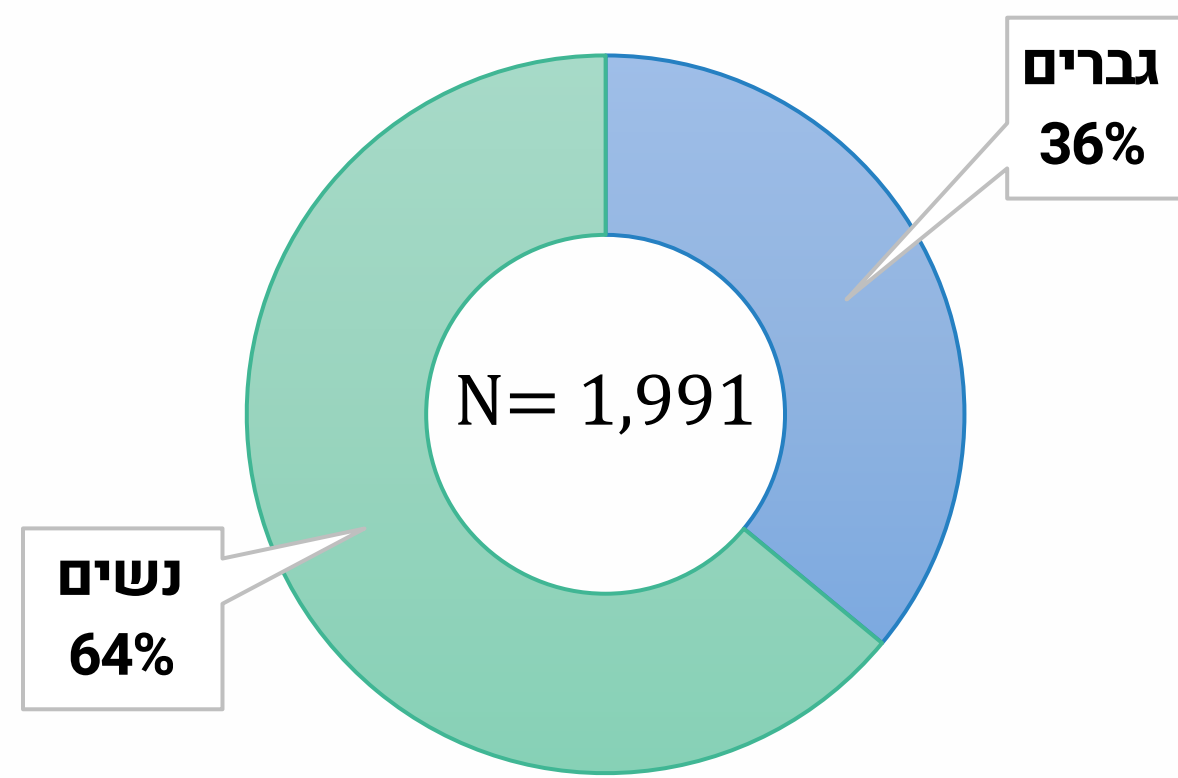
רקע

רקע

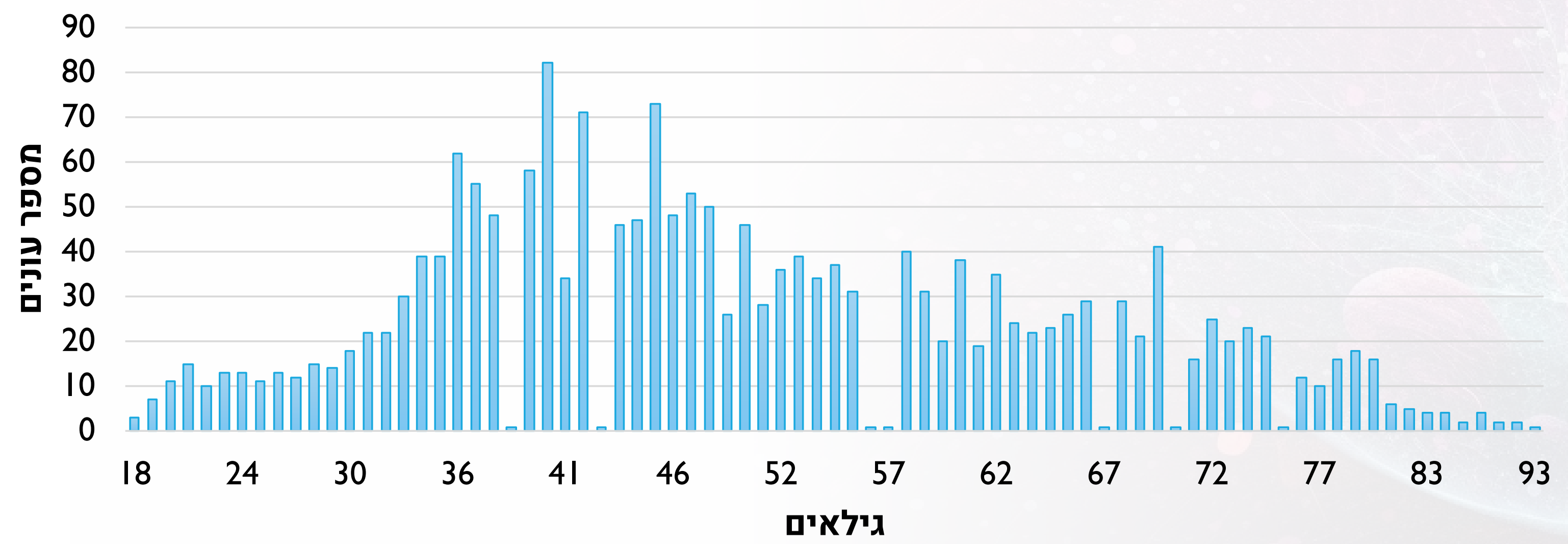
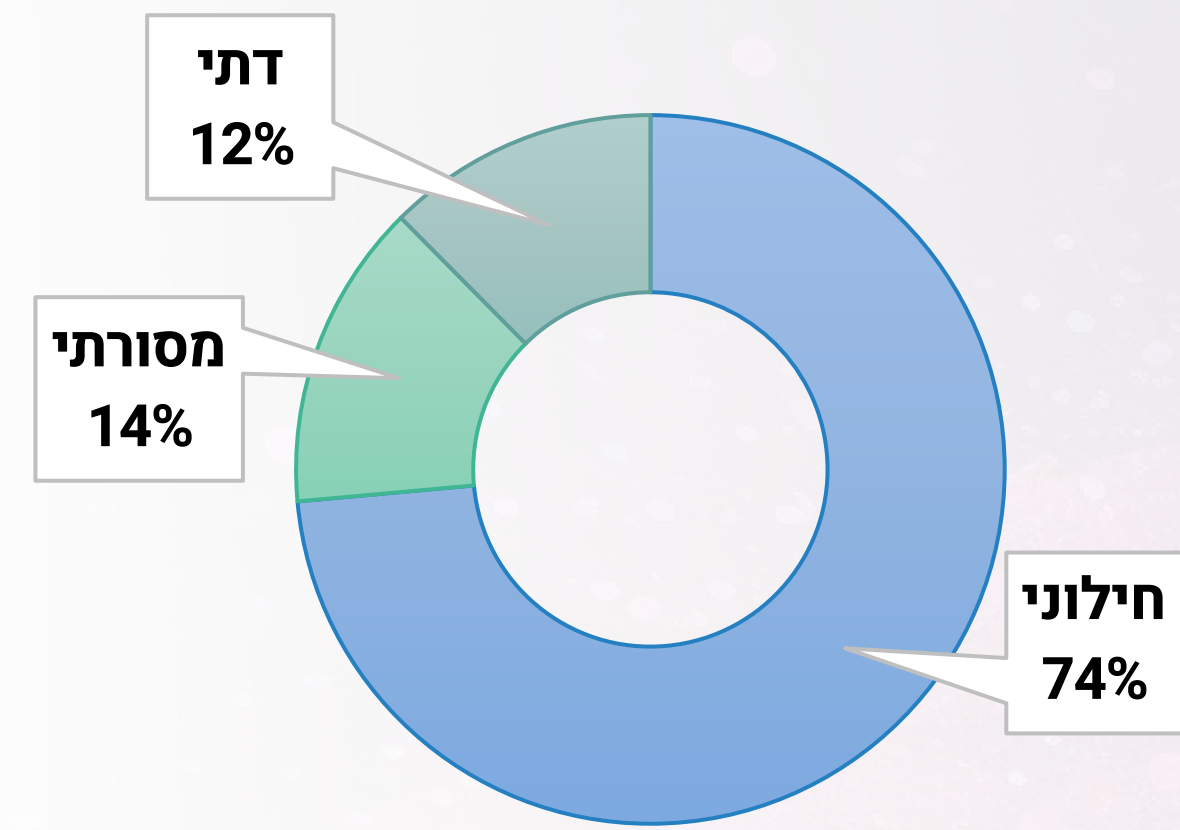
כ-2,000 תושבים השתתפו במחקר וענו על סקר במגוון נושאים הקשורים לחוסן קהילתי, תסמיני פוסט-טראומה, תחושת ביטחון, ונושאי כלכלה ותעסוקה.
להלן הממצאים העיקריים:

מגדר

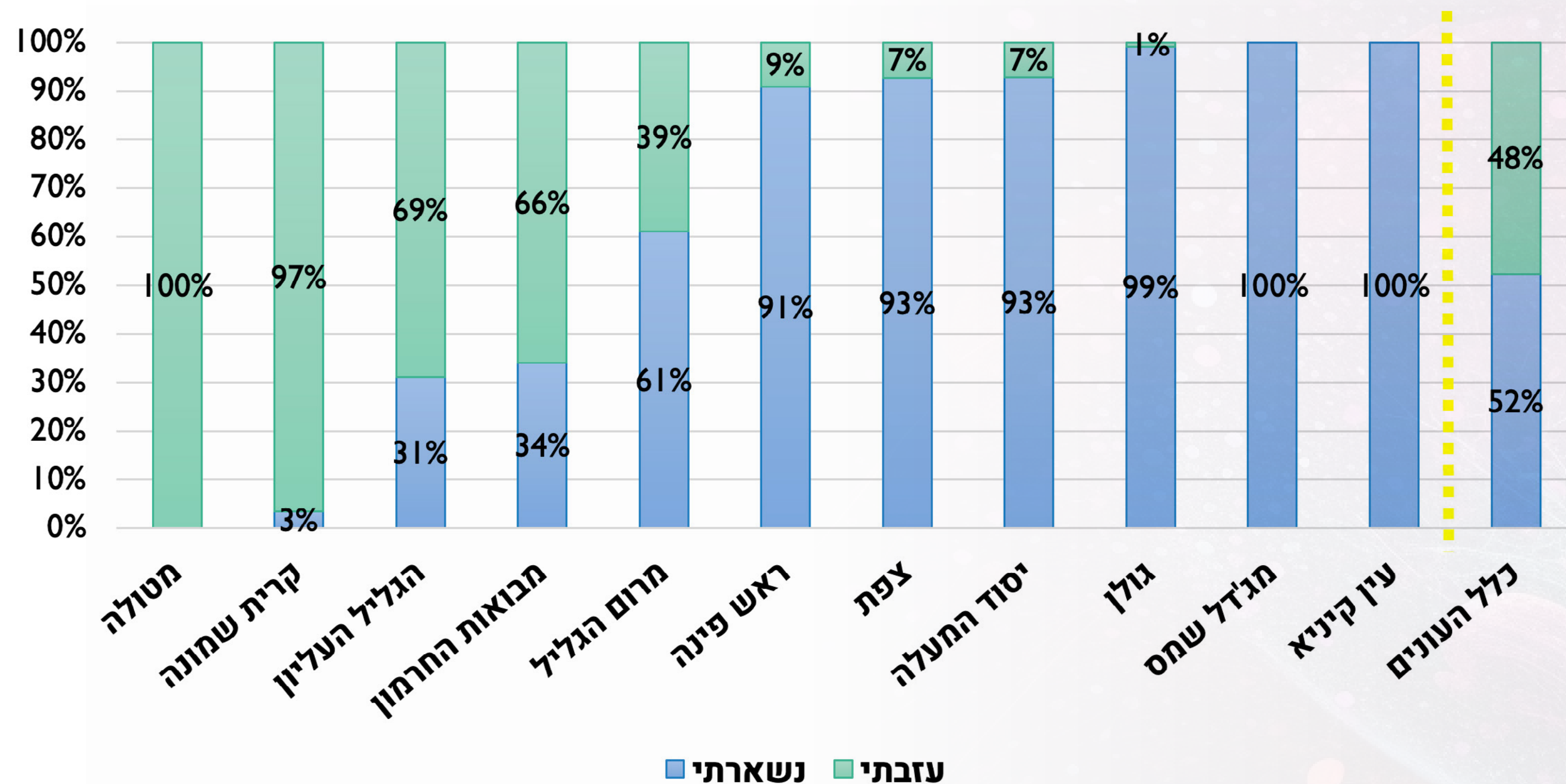
מידת דתיות

נתוני רקע

בעקבות המצב, כ- 50% ממשתתפי הסקר אינם מתגוררים כעת בבתיהם
הבדלים משמעותיים בין הרשויות בהיקף הפינוי/העזיבה.

עזבתי = פונית ע"י המדינה / התפנית עזמאית

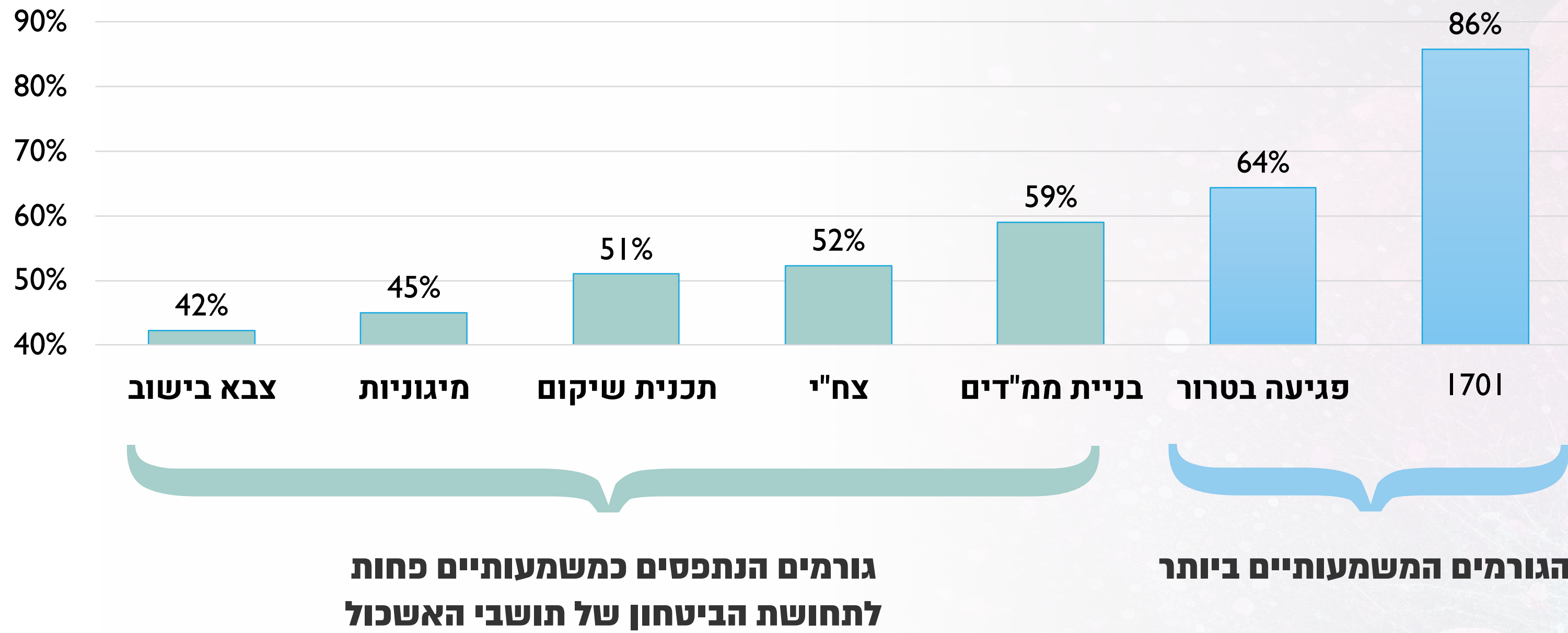
נתוני רקע

תחושת ביטחון

"מה מבין הנושאים הבאים יתרום בצורה הטובה ביותר לתחושת הביטחון שלכם ושל משפחתכם, ויקלו עליכם להמשיך ולהתגורר ביישובכם?"

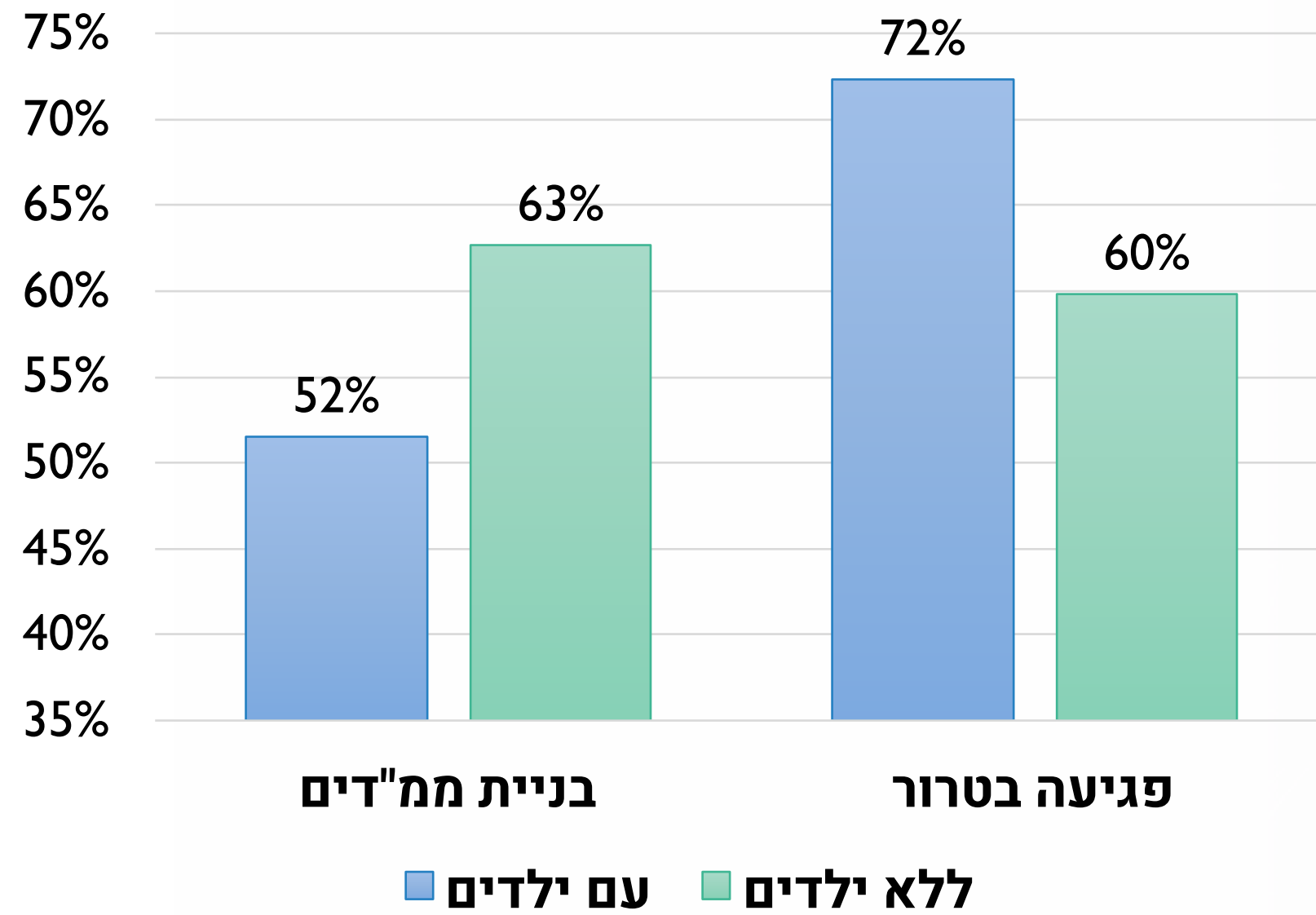
הפתרונות הרצויים נוגעים יותר לנעשה מעבר לגבולות ישראל

מרכיבי תחושת הביטחון בקרב תושבי הגליל המזרחי

הורים לילדים (מתחת לגיל 18)

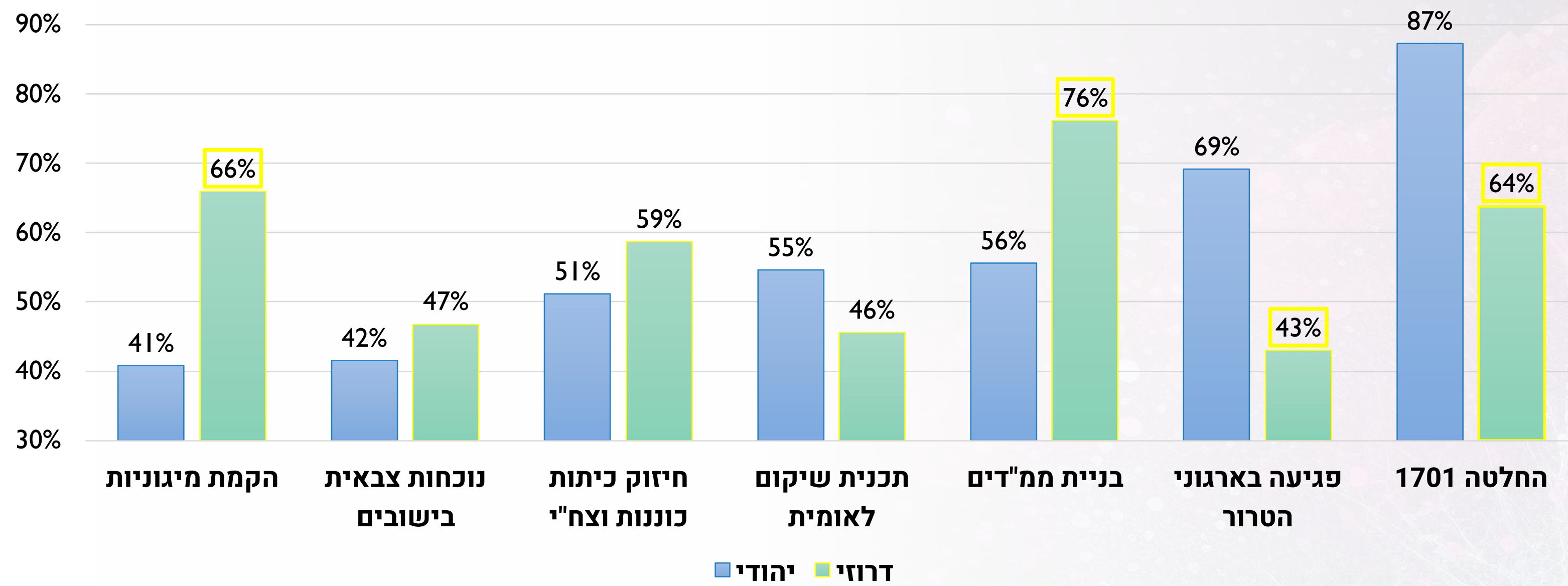
הורים לילדים מדגישים יותר את חשיבות הטיפול בנושאי הטרור לעומת משפחות ללא ילדים קטנים (72% לעומת 60%).

לעומת זאת, משפחות ללא ילדים שמות דגש רב יותר על בניית ממ"דים (63% לעומת 52% בקרב משפחות עם ילדים).

מאפייני התא המשפחתי ותחושת ביטחון התושבים

מאפייני התא המשפחתי משנים את סדרי החשיבות בתחושת ביטחון התושבים

סדרי עדיפויות שונים בין ישובים יהודיים לדרוזים

* בקרב היישובים הערבים לא היו מספיק משיבים

מרכיבי תחושת ביטחון בקרב אוכלוסייה יהודית ודרוזית בגליל המזרחי

חוסן קהילתי

מהו חוסן קהילתי¹?

- 1** חוסנה של קהילה מוגדר כיכולתה לתפקד בעת משבר ולחזור לשגרה (גם אם חדשה) ביעילות לאחר אסון. חוסן קהילתי מתבסס על מוכנות בשגרה, והתנהלות קהילות במצבי חירום.
- 2** החוסן הקהילתי מהווה משאב להתמודדות, גם אישית וגם קהילתית עם איום או קושי.

(1) מתוך אתר מרכז משאבים

<https://hoseneastgalil.org.il/%D7%97%D7%95%D7%A1%D7%9F-%D7%A7%D7%94%D7%99%D7%9C%D7%AA%D7%99/>

איך אומדים חוסן קהילתי?

- 1** **אמידת החוסן בעת רגיעה מסייעת לחיזוק המוכנות ולמיקוד משאבים בתמיכה בנקודות המחלישות את החוסן. אמידת החוסן בשעת חירום מאפשרת לאפיין את הנקודות המחייבות תמיכה.**
- 2** **החוסן הקהילתי נבדק באמצעות כלי מחקר מתוקף², המבוסס על הממדים:**
 - 1. אמון חברתי**
 - 2. יכולות משותפות**
 - 3. קשר למקום**
 - 4. מוכנות לחירום**
 - 5. מנהיגות מקומית (לא נבדק במחקר זה עקב הסמיכות לבחירות לרשויות המקומיות)**

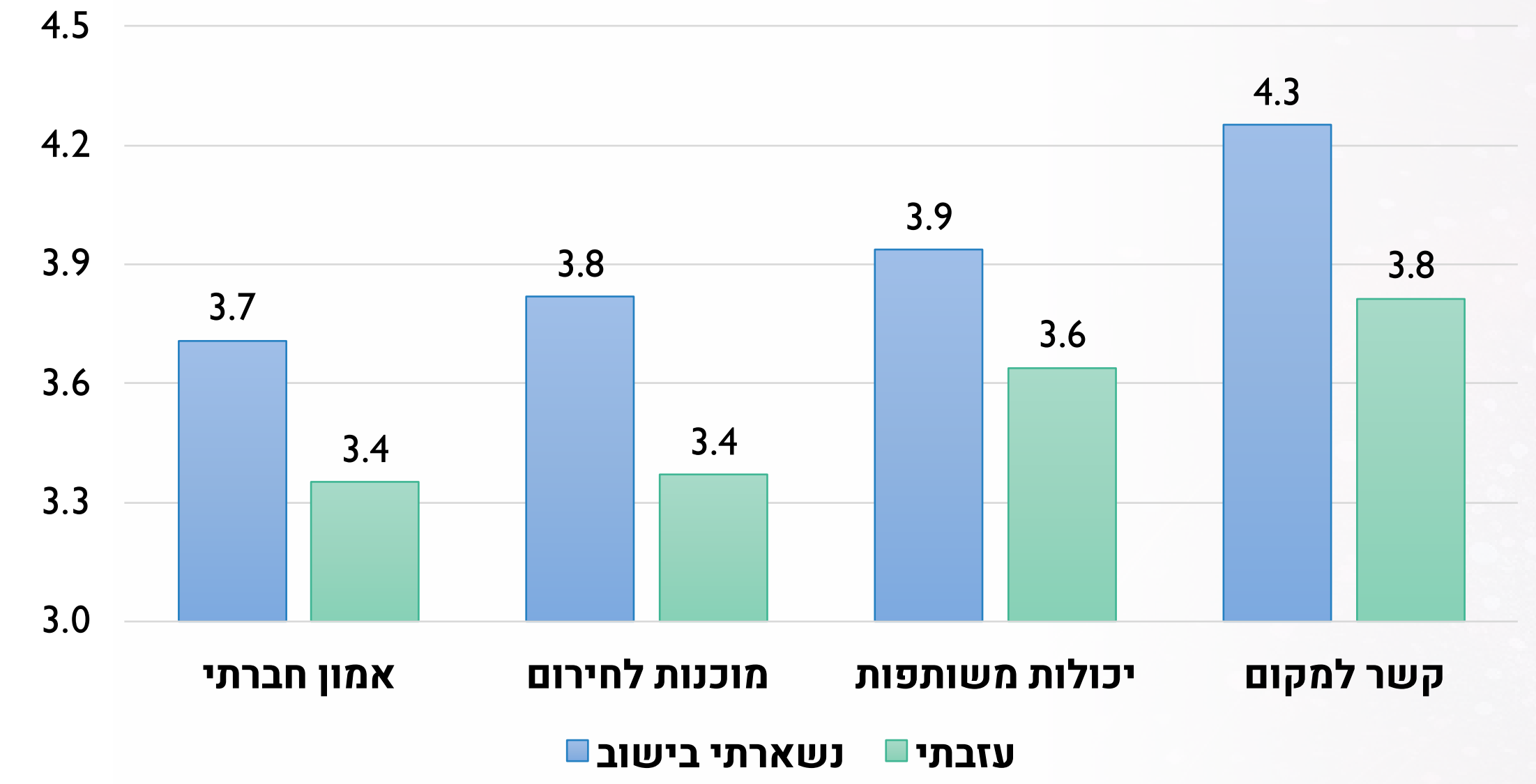
<https://hoseneastgalil.org.il/%D7%97%D7%95%D7%A1%D7%9F-%D7%A7%D7%94%D7%99%D7%9C%D7%AA%D7%99/> (2)

חוסן קהילתי נמוך בישובים שהתפנו

כלל מרכיבי החוסן
נמוכים יותר בקרב
תושבים שפוננו/ התפנו

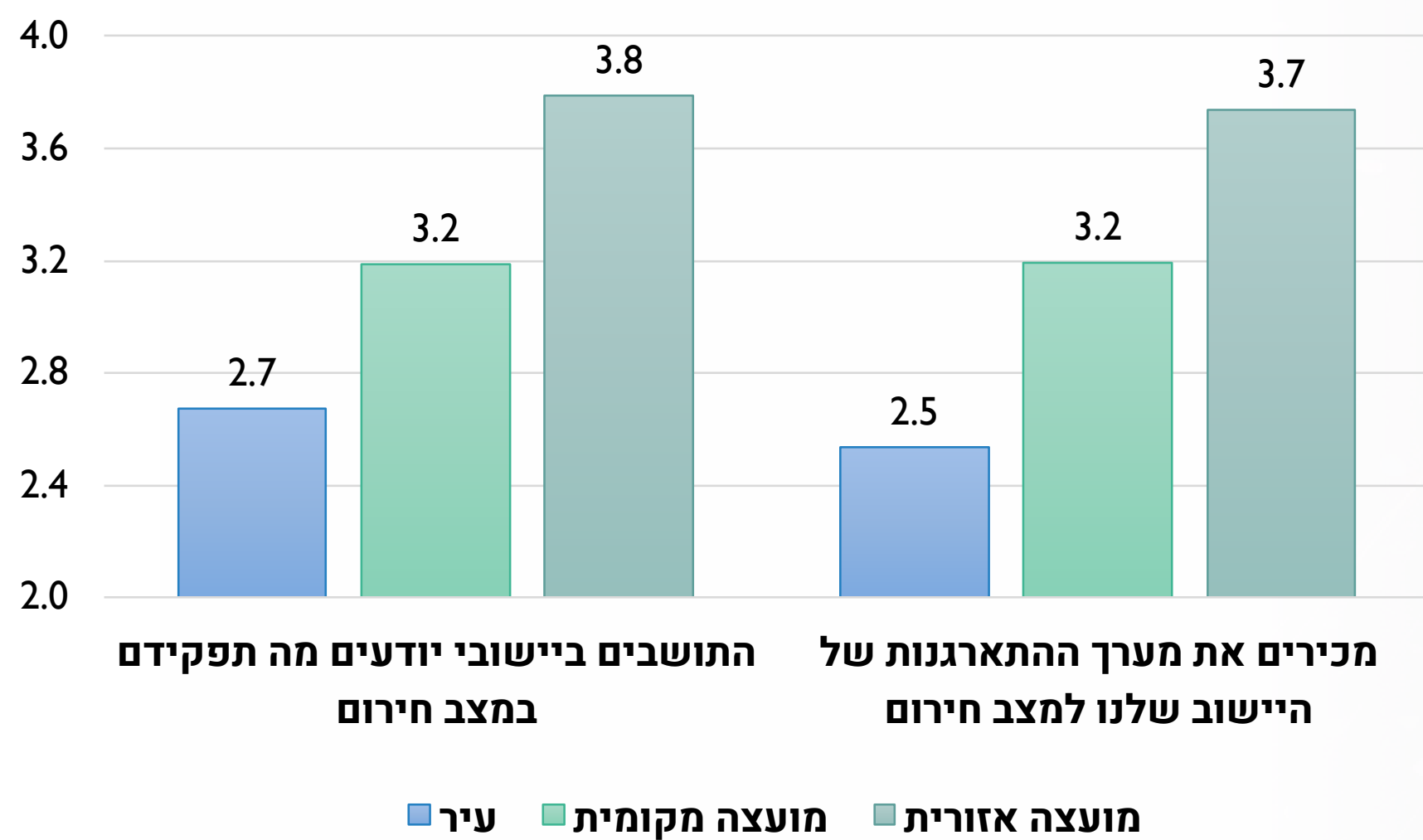
מרכיבי החוסן, לפי פינוי

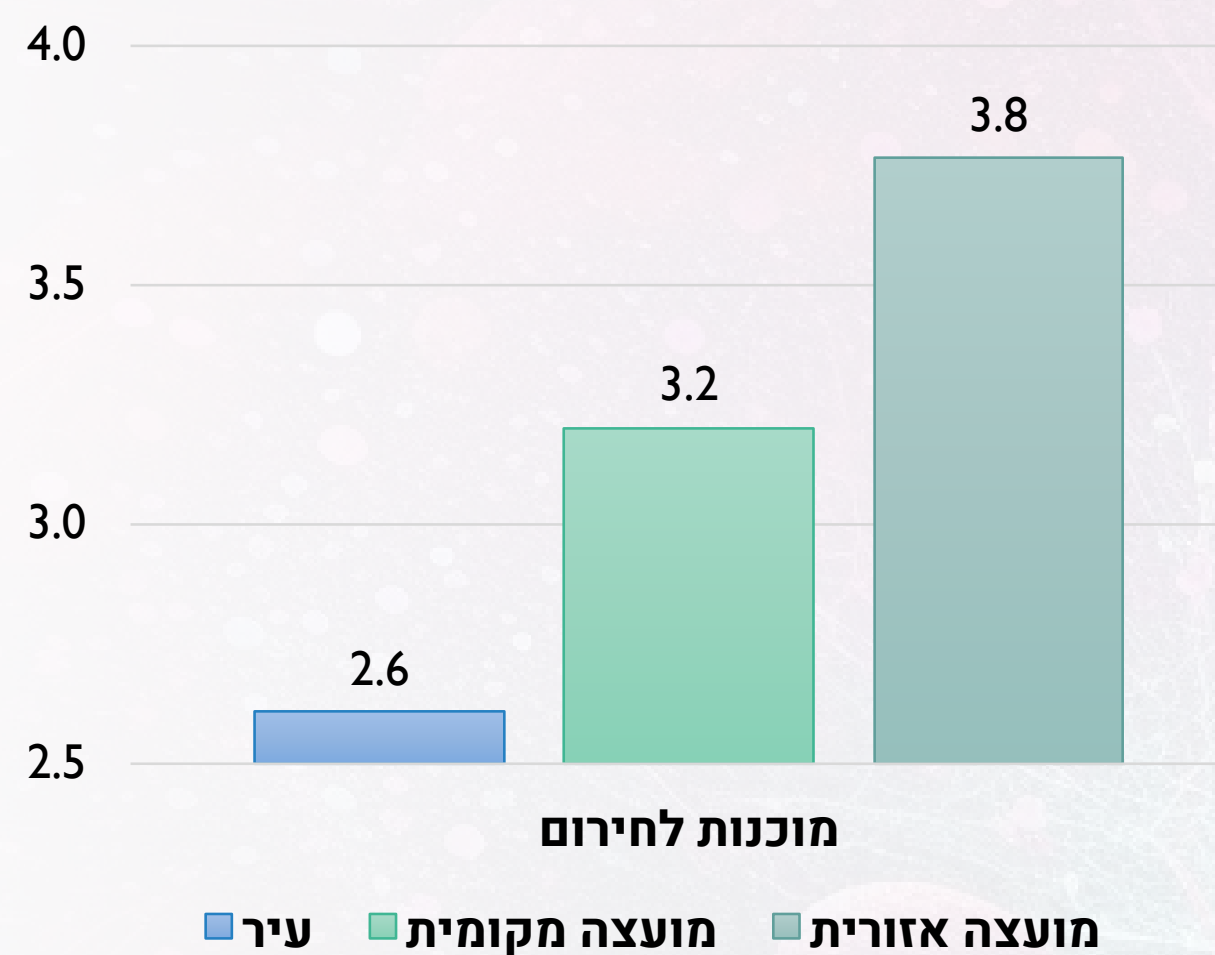
יש לפעול לחיזוק החוסן הקהילתי, תוך מתן מענה מותאם לצרכים קהילתיים
בנוסף למענים הפרטניים

היגדים משמעותיים:

הבדלים משמעותיים בין מועצות מקומיות וערים ובין מועצות אזוריות

תפיסה בינונית -
נמוכה של מוכנות
הישובים לחירום

על המענים המוצעים להתאים למאפייני ויכולות הקהילות השונות

תסמיני PTSD

מהי הפרעת דחק פוסט טראומטית (PTSD)?

תופעה המופיעה בעקבות אירוע בו האדם נחשף לאירועים קיצוניים, הנמצאים מחוץ לטווח ההתנסויות הרגילות.

מהם השפעותיה?

אירועים טראומטיים אלה מעוררים חוויות של פחד, אימה וחוסר אונים, ויכולים להשפיע על התפקוד היומיומי של פרטים, משפחות ואף קהילות שלמות.

פוסט-טראומה: רקע

למה זה חשוב?

זיהוי מוקדם של התסמינים באוכלוסיית האשכול, יתרמו לגיוס משאבים ולדיוק המענים לאוכלוסיות השונות, בהתאם לצרכים ולהשפעות הצפויות על תפקוד הפרטים בתחומים שונים (כמו משפחה, כלכלה ותעסוקה, קהילה) ועל תחושת הביטחון.

איך בודקים?

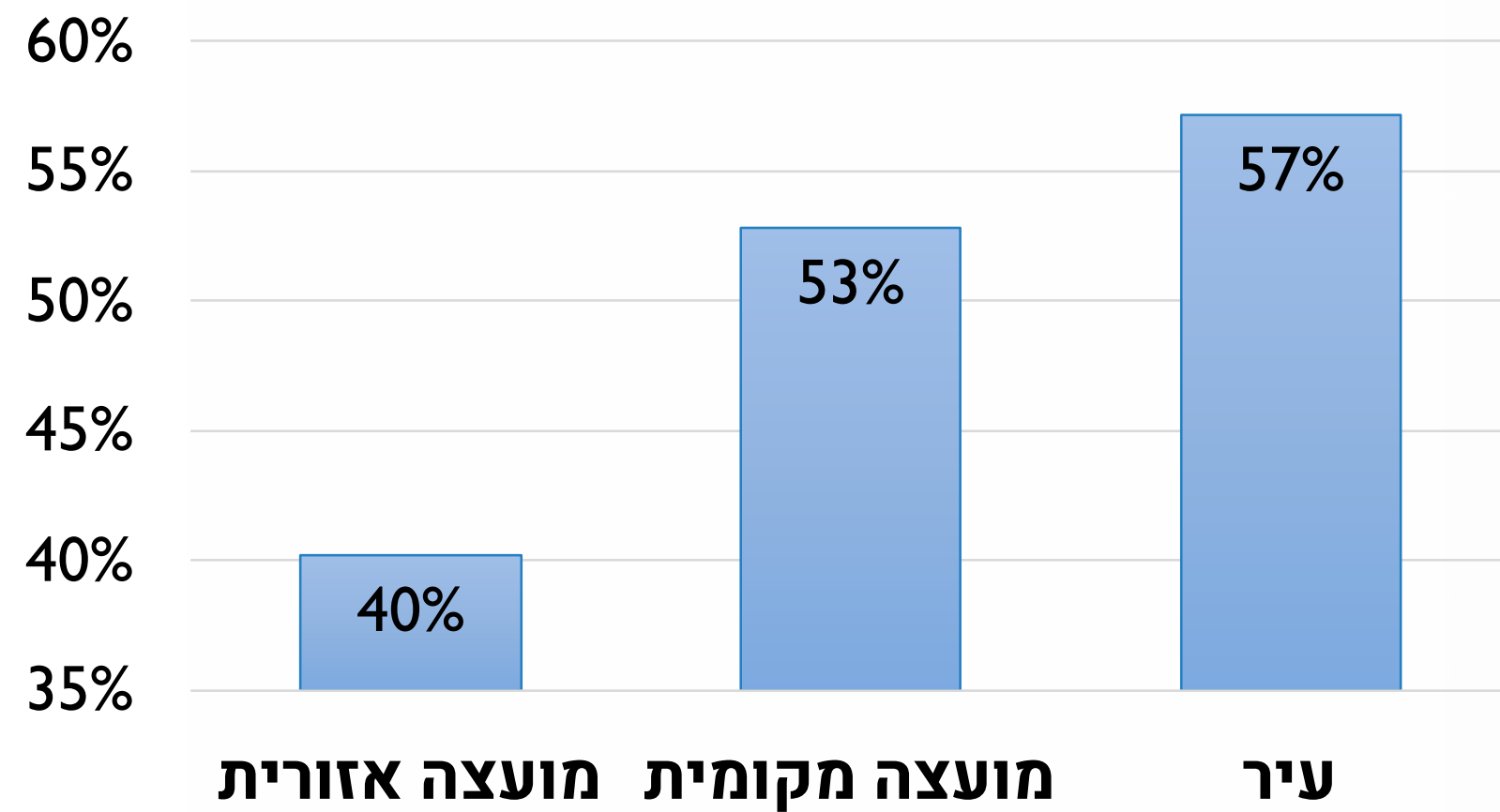
המדד מבוסס על שאלון הטרואמה הבין לאומי ITQ של Cloitre ועמיתיה (2018)³, ונותח בהתאם להנחיות משרד הבריאות בנושא זה.

https://www.health.gov.il/Services/Committee/psychologists_council/Documents/ITQ_info.pdf (3)

זיהוי תסמיני פוסט-טרואמה

אינדיקציה חיובית ל-PTSD, לפי סוג הרשות המקומית

באופן כללי- רמות PTSD גבוהות מאוד
עליה משמעותית ממצב של 16% בישראל לפני פרוץ המלחמה²

מועצות אזוריות מפגינות רמות נמוכות (יחסית) של תסמיני PTSD, לעומת ערים ומועצות מקומיות

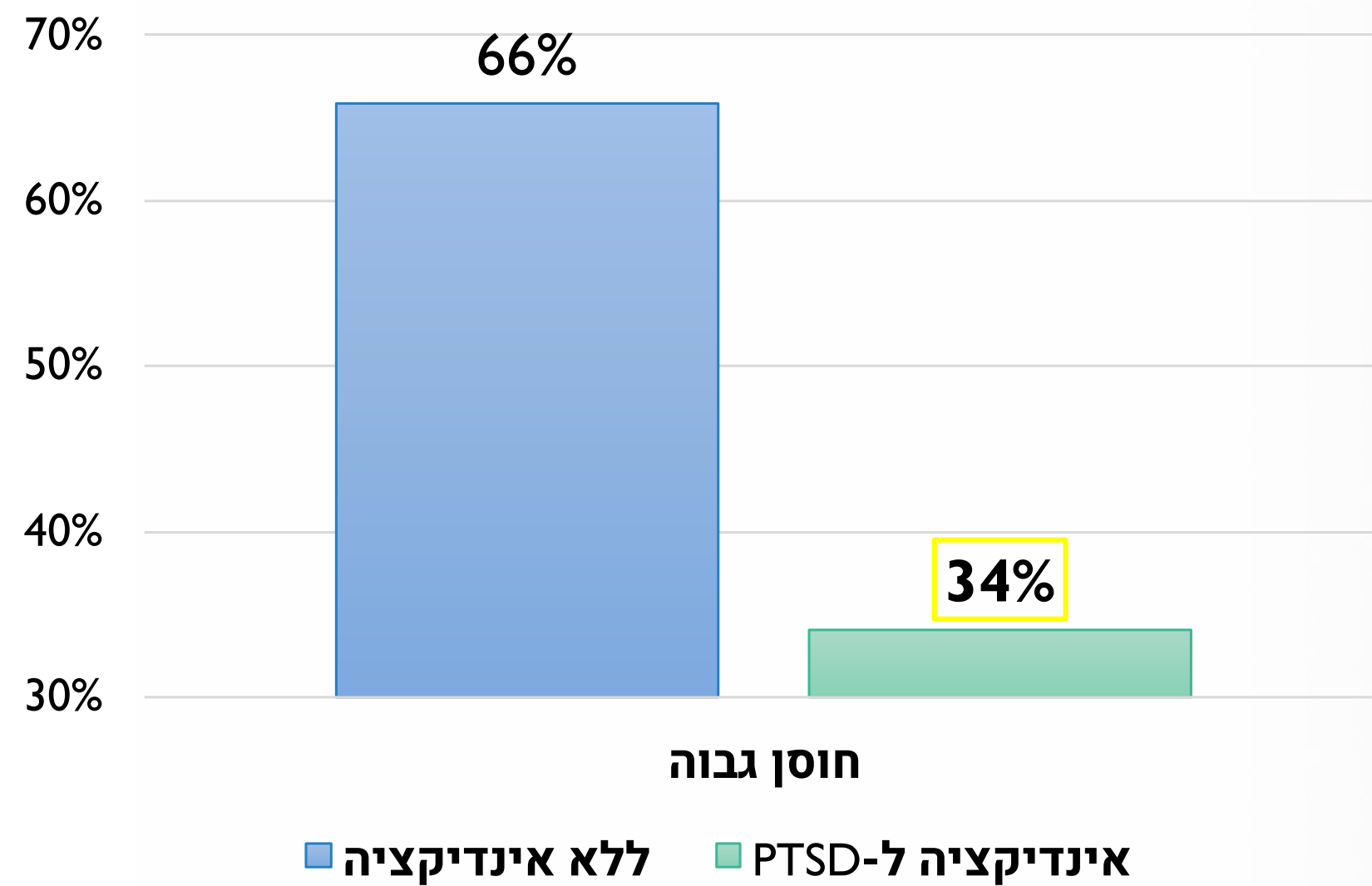
יש לזהות את מאפייני הקהילות הפגיעות ביותר ולייצר עבורן מענים מותאמים

<https://www.ruppin.ac.il/research-authority/research-centers-and-institutes/center-for-suicide-and-mental-pain/> (2)

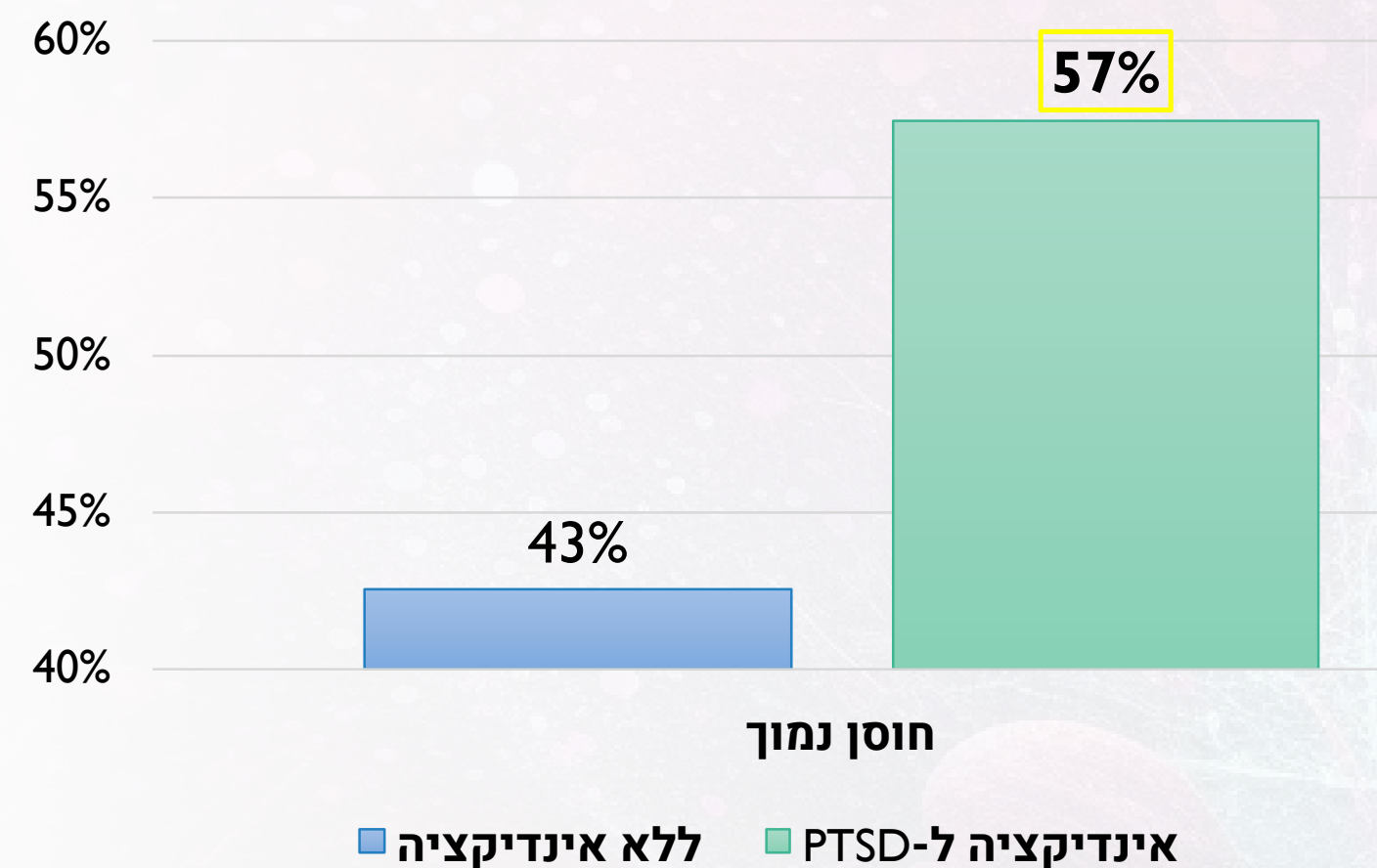
אינדיקציה משמעותית לפוסט טראומה במרחב

לעומת זאת, נראה כי תושבים אשר דיווחו על חוסן קהילתי גבוה, **מפגינים תסמינים הדומים למצב הכללי בישראל (30% בישראל לעומת 34% בגליל המזרחי) לאחר ה- 7.10**

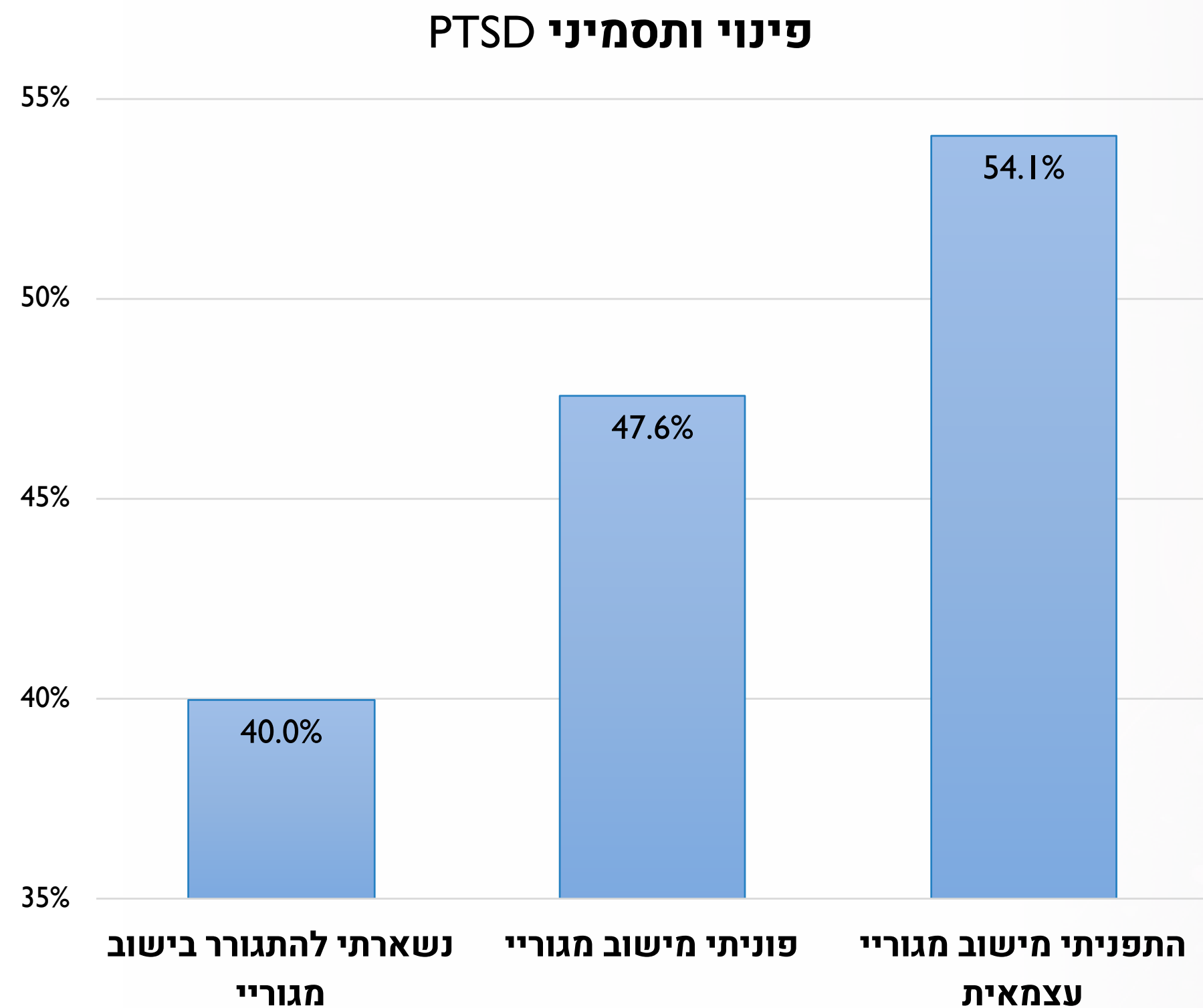
תושבים המדווחים על חוסן קהילתי נמוך, **מראים אינדיקציה גבוהה במיוחד ל- PTSD (57%)**

הקשר בין חוסן קהילתי ותסמיני PTSD

חשוב להציב בראש סדר העדיפויות בעלות חוסן קהילתי נמוך

מי שנשאר בביתו מפגין תסמינים נמוכים (יחסית) של PTSD

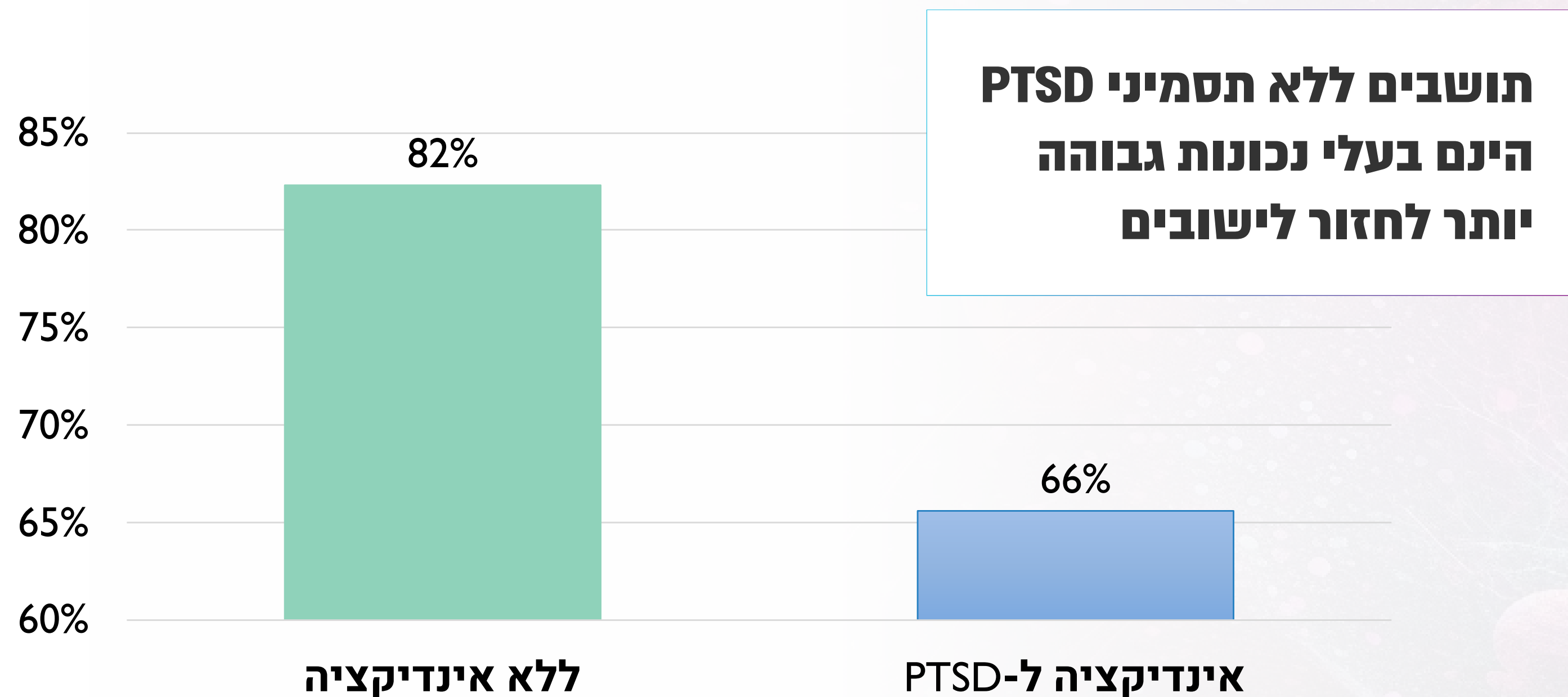
לעומת זאת, מי שהתכנה עצמאית וללא מסגרת ציבורית תומכת - מפגין תסמינים גבוהים מאוד

הקשר בין פינוי לתסמיני PTSD

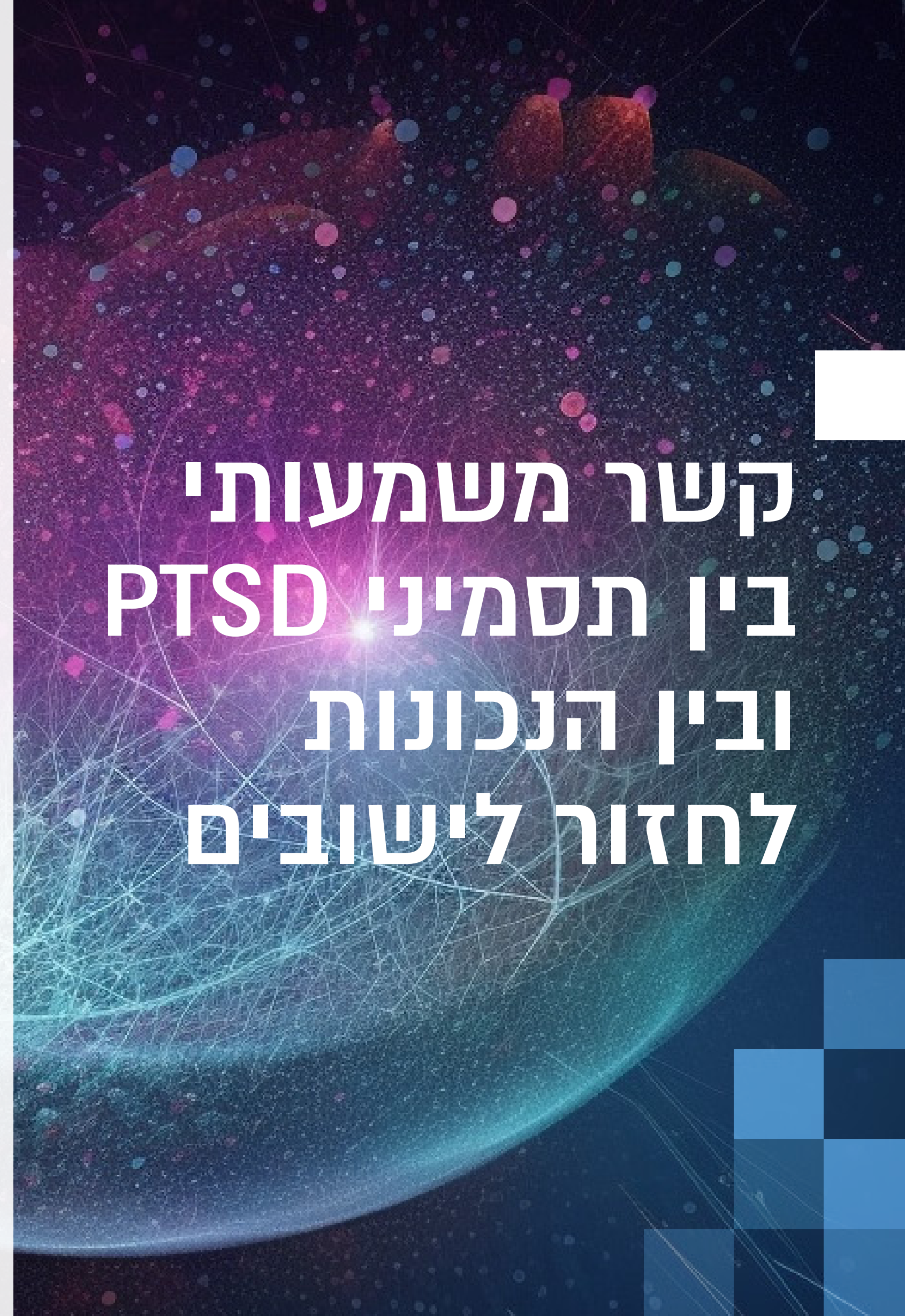
יש לפעול לקידום מענים למתפנים עצמאית שלא פונו באופן יזום ע"י המדינה

מסכים במידה רבה/ רבה מאוד עם ההיגד:
"לאחר סיום הלחימה וחזרה למצב שגרה, אני מתכוון להמשיך להתגורר
ביישוב מגורי"

סיוע לתושבים בעלי תסמיני PTSD יוכל לתרום גם לחזרת הקהילות ליישובי הצפון

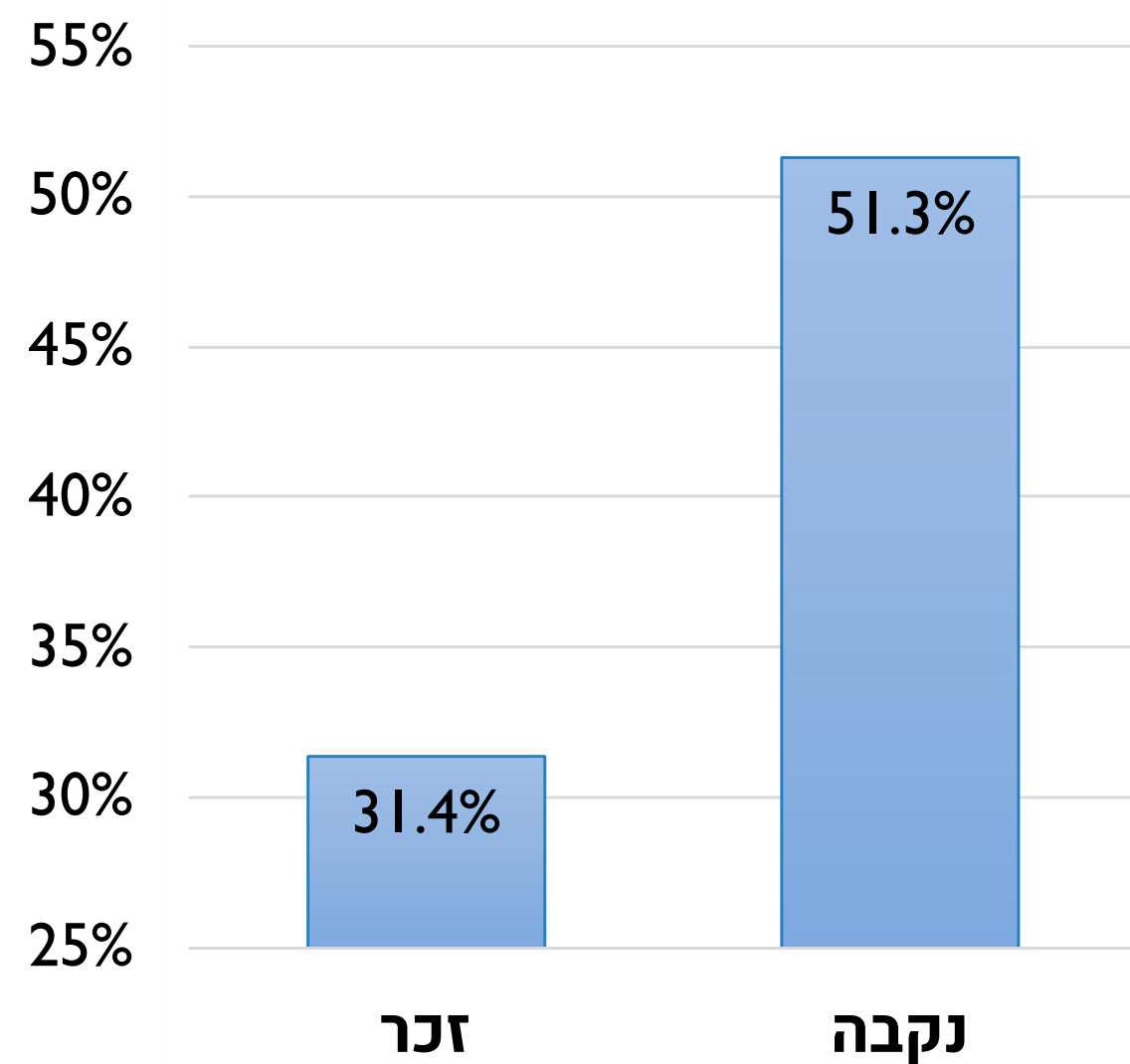

קשר משמעותי
בין תסמיני PTSD
ובין הנכונות
לחזור לישובים

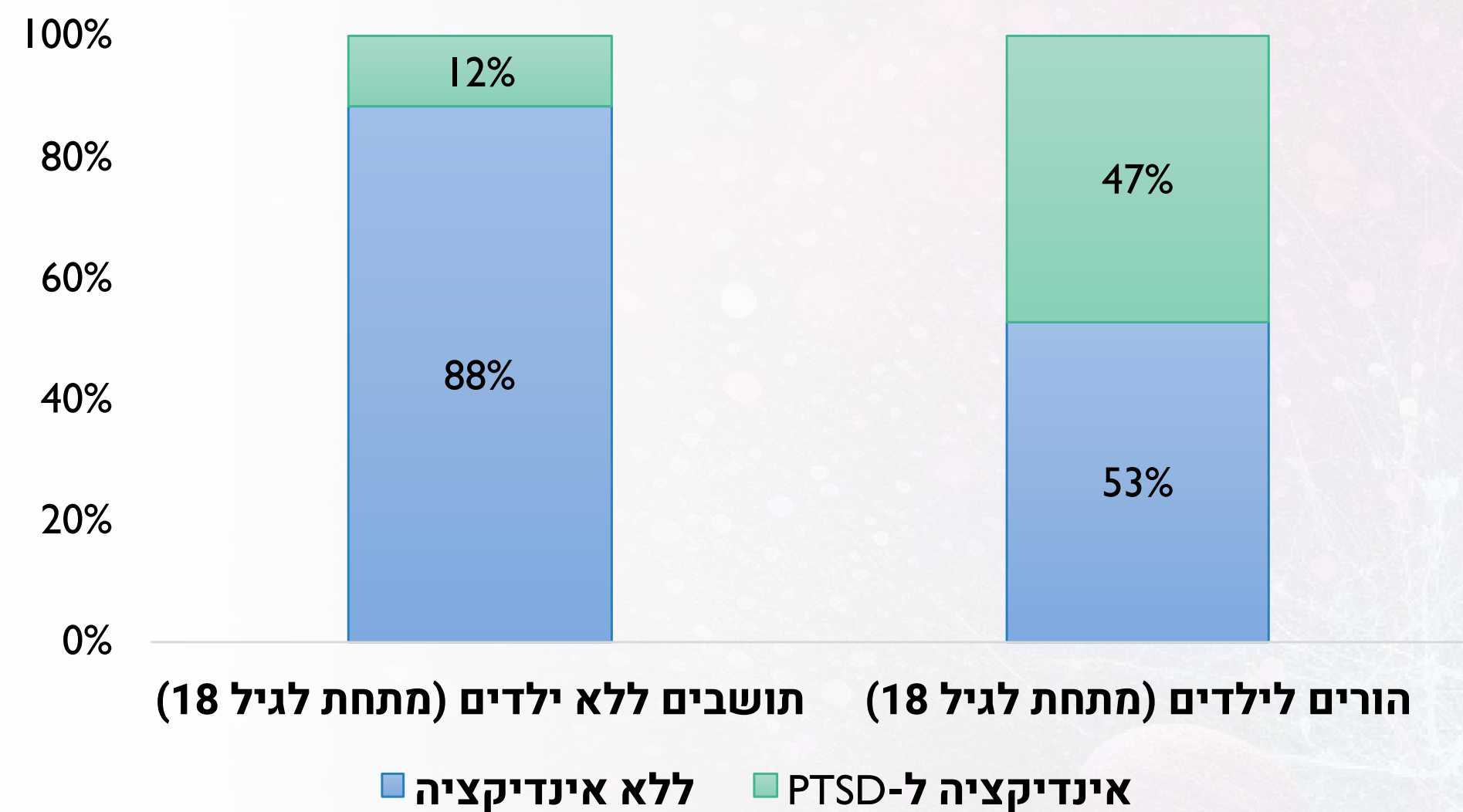

הורים (ובעיקר אימהות) לילדים
עד גיל 18 מפגינים תסמינים רבים
יותר ל-PTSD

מגדר ותסמיני PTSD

תסמיני פוסט טראומה

הקשר בין תסמיני
PTSD למגדר
ולהורות

יש לקדם מענים לתופעות דחק פוסט טראומטיות לכלל התא המשפחתי,
בדגש על משפחות צעירות בעלות ילדים מתחת לגיל 18

כלכלה ותעסוקה

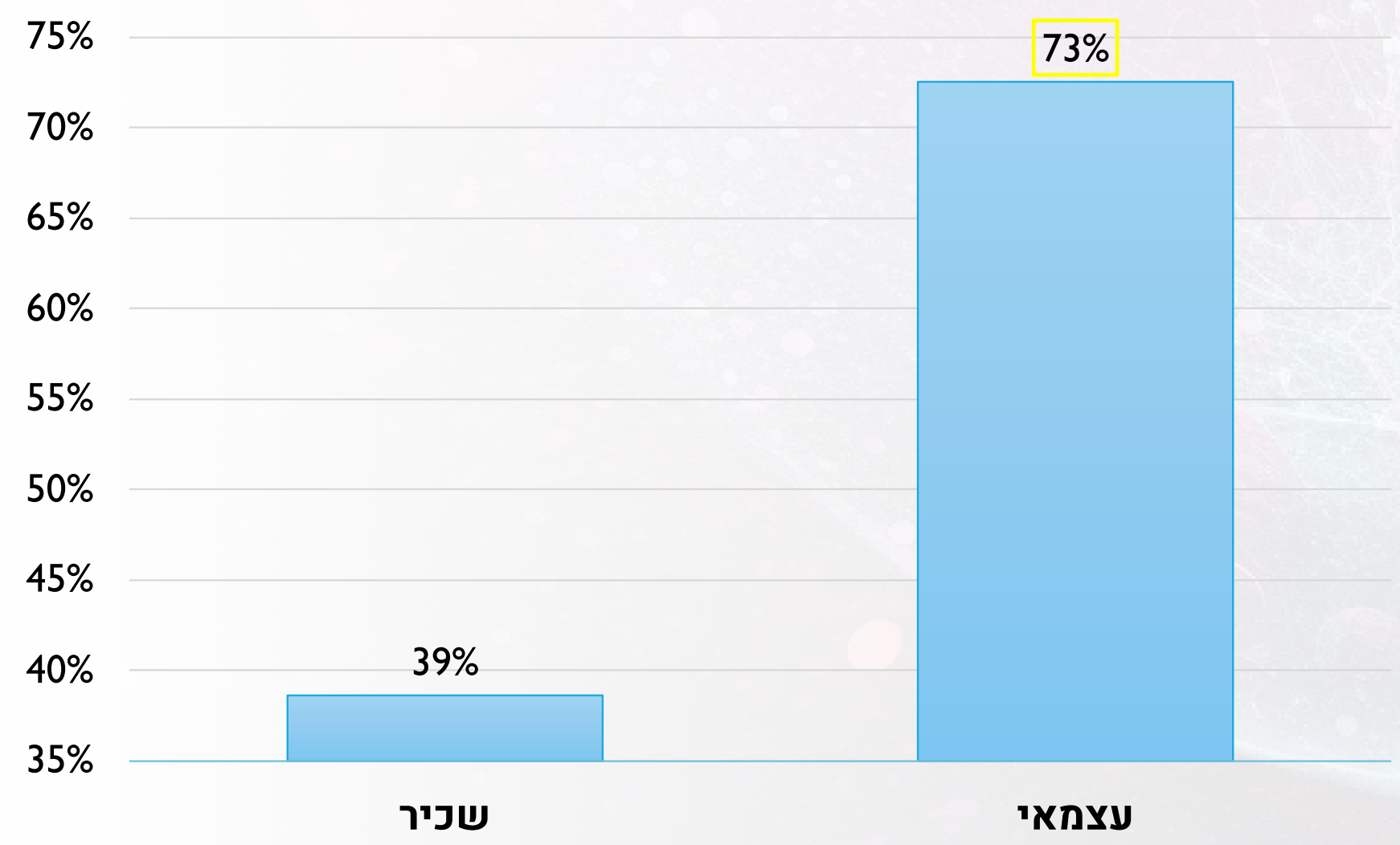
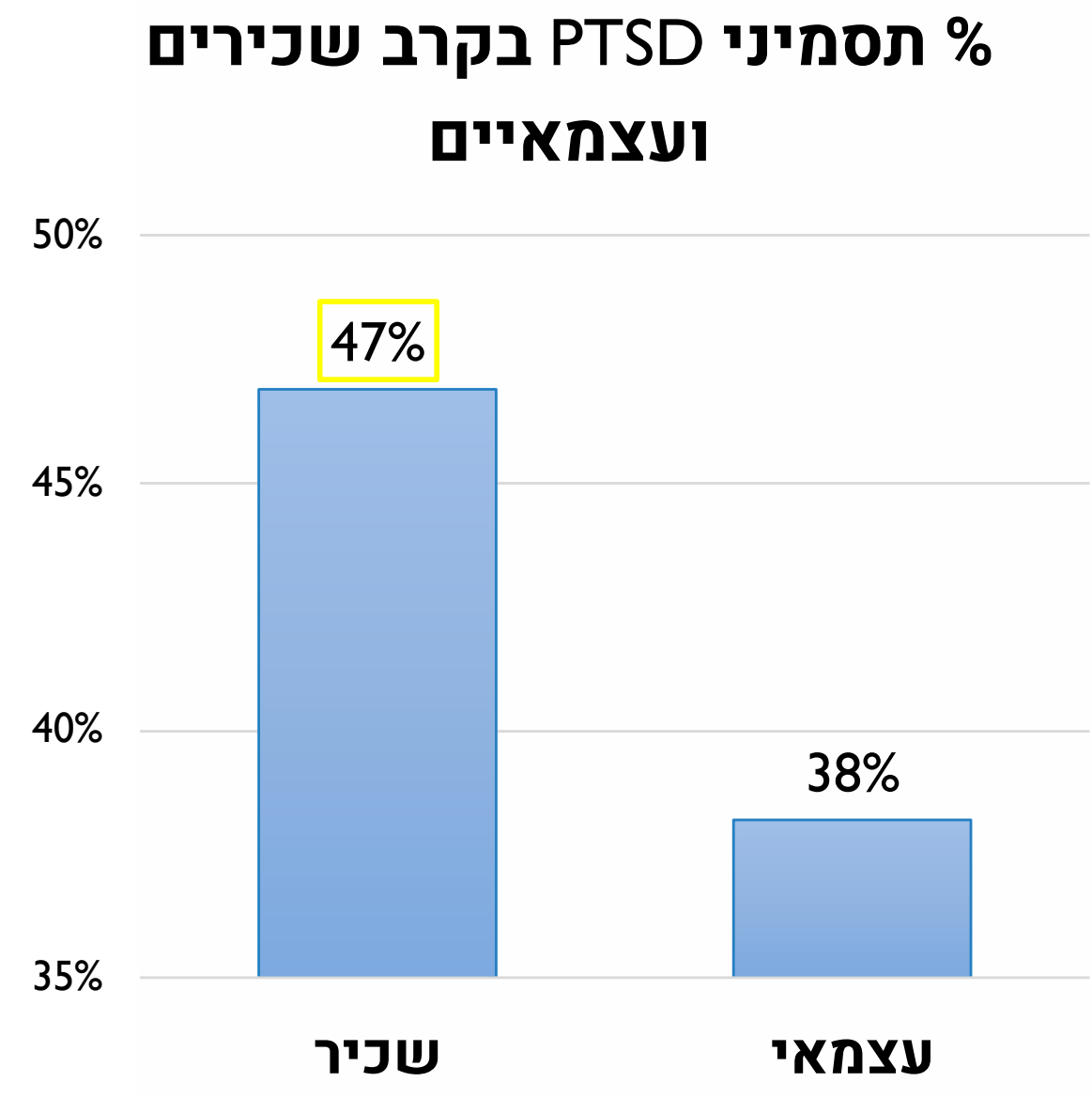
במקביל, העצמאיים אמנם מכגינים חוסן נפשי גבוה יותר מהשכירים, ועדיין קיימת פגיעה פוטנציאלית, גם בכושר העבודה שלהם.

העצמאיים בגליל המזרחי מעידים על מצב כלכלי גרוע יותר (לעומת השכירים), זאת בהשוואה למצב טרום המלחמה הנוכחית.

מידת הסכמה עם המשפט:
"בהשוואה למה שהיה לפני ה-7.10.2023, מצבי הכלכלי כיום הינו גרוע יותר"

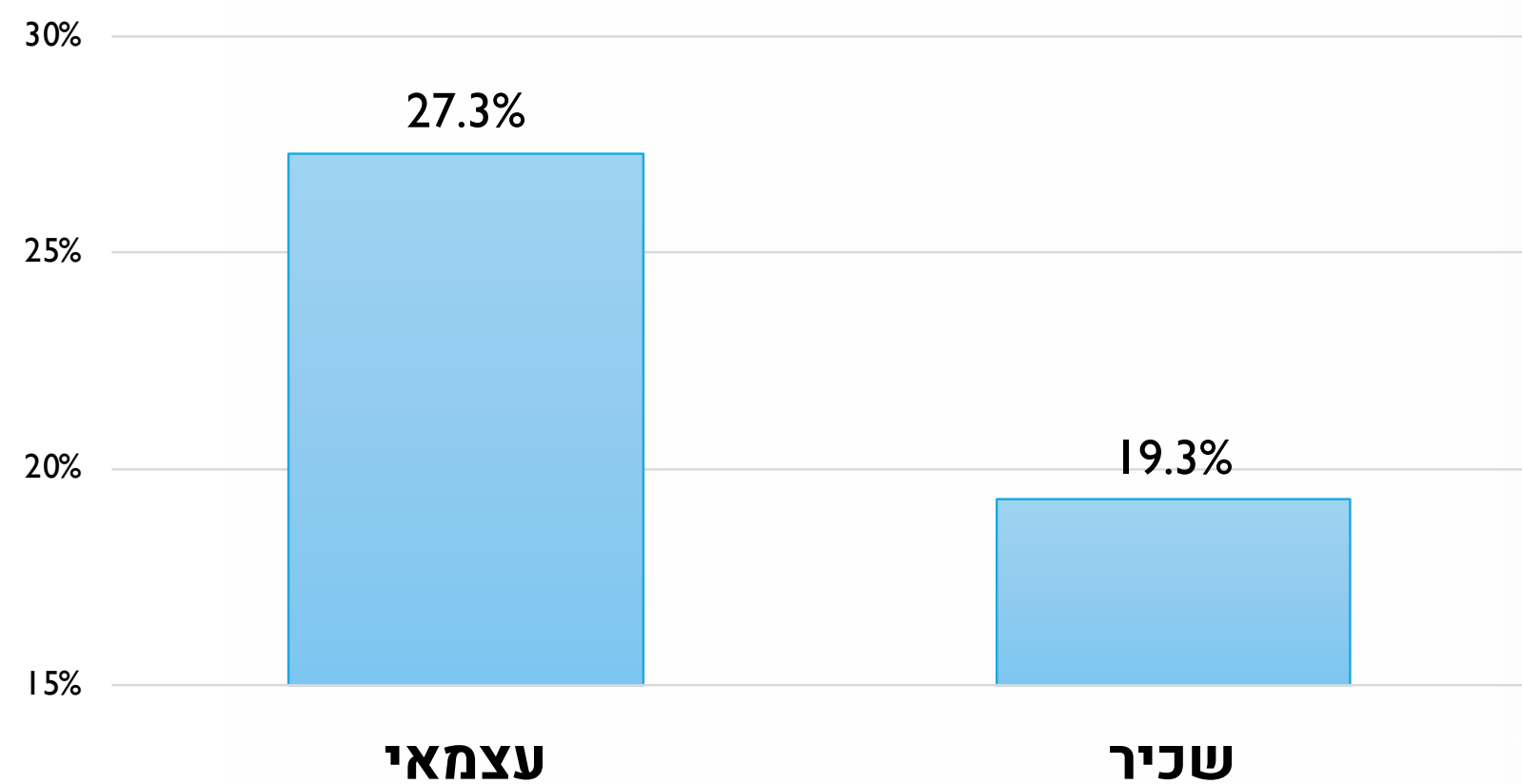

עצמאיים ושכירים בגליל המזרחי

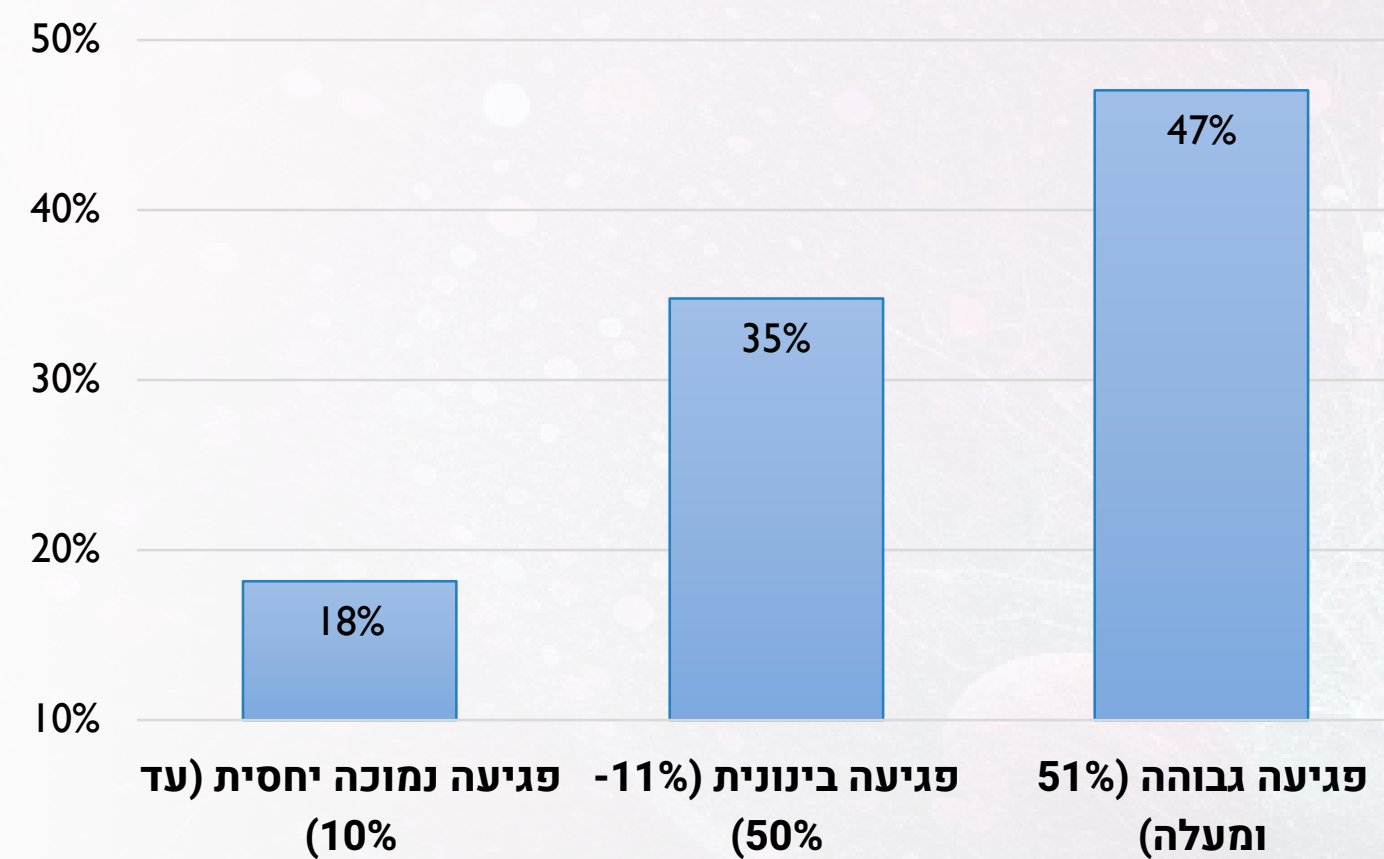
יותר מ-רבע מאוכלוסיית העצמאיים בגליל המזרחי שוקלת להעביר את פעילותם העסקית

הסכמה במידה רבה/ רבה מאוד עם המשפט: **"אני מנסה כעת/ אנסה בעתיד למצוא אפשרויות תעסוקה/ הכנסה חלופיים באזורים אחרים בישראל":**

פגיעה משמעותית בהכנסות העצמאיים

מידת הפגיעה בהכנסות בקרב עצמאיים

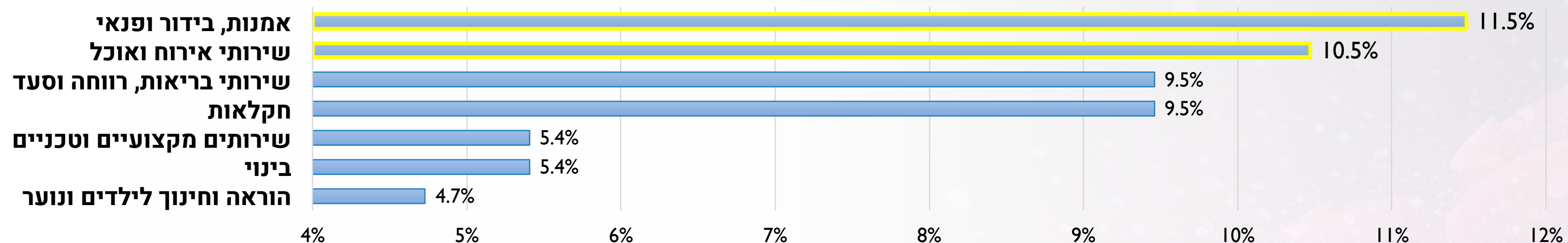

מתן מענים ייעודיים לאוכלוסיית העצמאיים, תגדיל את הסיכויים לשיקום הכלכלה המקומית והעסקים הקטנים בגליל המזרחי

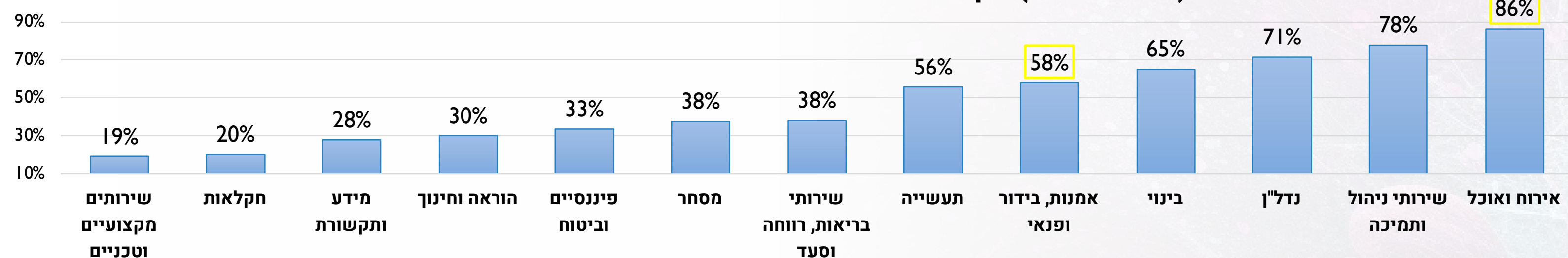
פגיעה בהכנסות העובדים במרחב הגלילי

תחומי עיסוק עיקריים, עצמאיים

21% מתעסוקת עצמאיים נוגעת לתחומי התיירות (שלא ברור מתי/ אם תחזור...)

פגיעה כלכלית גבוהה (51% ומעלה) בקרב העצמאיים בגליל המזרחי

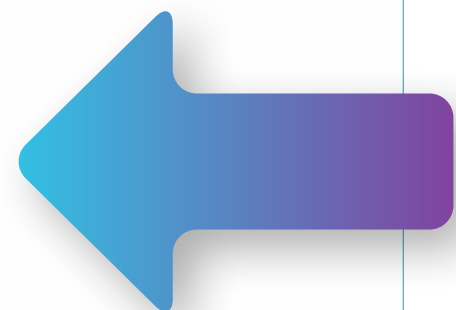
השפעות מיידיות של הפגיעה בכלכלה המקומית, בדגש על תחומי עיסוק עיקריים במרחב

מאפייני
העצמאיים
שנפגעו בצורה
המשמעותית
ביותר

תחושת ביטחון

דרושה התאמה בין
המענים הביטחוניים
ובין מאפייני הישובים
והקהילות השונות
במרחב.

- 1 תחושת הביטחון תיתרם יותר **מטיפול בגורמים המאיימים** (מיגור הטרור, חזרה ל-1701), **וכחות משדרוג יכולות פנימיות** (נוכחות צבאית, חיזוק כיתות כוננות, בניית מיגוניות וכו')
- 2 סדרי העדיפויות מושפעים גם **ממאפיינים קהילתיים ואישיים** נוספים (כגון נשארתי/פוניתי, ילדים עד גיל 18 ולאום)

חוסן קהילתי

על חיזוק החוסן הקהילתי
להיעשות תוך מתן מענה
מותאם לאתגרים בכל
קהילה, זאת מעבר
למענים הפרטניים

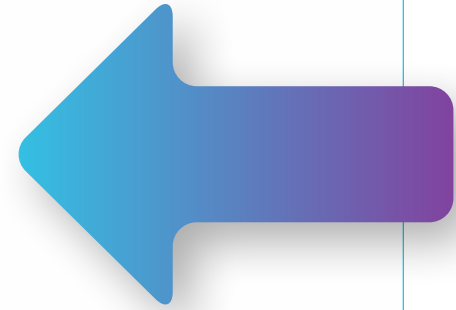
- 1 **תושבים שעזבו** את הישובים מפגינים **חוסן קהילתי נמוך** יחסית
- 2 **הבדלים משמעותיים** בין מועצות מקומיות וערים ובין מועצות אזוריות

סיכום-עיקרי
התמצאים

תסמונת PTSD

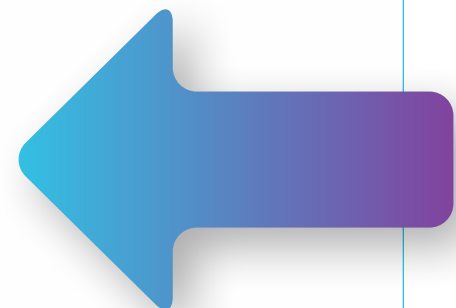
סיוע לתושבים בעלי תסמיני PTSD, תוך התייחסות למאפייני הקהילה והמשפחה, יוכל לתרום גם לחזרת הקהילות ליישובים

- 1 אינדיקציה משמעותית ל-PTSD בגליל המזרחי, ברמות גבוהות מאוד
- 2 נראה כי מאפייני הקהילה ומבנה התא המשפחתי קשורים לתסמיני PTSD
- 3 מדד זה קשור גם לכוונת התושבים לחזור בהמשך לבתייהם

כלכלה ותעסוקה

יש לקדם מענים ייעודיים לעצמאיים בגליל, ובכך להגדיל את הסיכויים לשיקום הכלכלה המקומית

- 1 פגיעה כלכלית משמעותית, בעיקר בקרב העצמאיים באזור
- 2 הבדלים בין תחומי העיסוק השונים. **דגש על הפגיעה בתחום התיירות**

סיכום-עיקרי
הממצאים

תודה רבה

מוזמנים לפנות אלינו בכל שאלה בנושא:

ד"ר אילה כהן, ראש מרכז הידע האזורי | ayalac@telhai.ac.il

ניצן סלע בלום, מנהלת האגף לפיתוח כלכלי, אשכול גליל מזרחי | Nitzan@eastgalil.org.il

יפעת קורן זמון, מנהלת מרכז הידע האזורי | yifatk@telhai.ac.il

ד"ר נועם כהן, מנהל תחום רשויות במרכז הידע האזורי | KC@eastgalil.org.il

